



میزتشریح

بازخوانی پرونده‌ی حساب‌سازی مدیران شرکت فراملیتی نورتل

دادستان تقاضای
۱۴ سال زندان کرده بود؛ قاضی تبرئه کرد

محمد شلیله

شناخت‌نامه‌ی نورتل

در سال ۱۹۹۹ هم ۱۹۷ میلیون دلار زیان داشت، اما زیان شرکت در سال ۲۰۰۰ به ۲,۹ میلیارد دلار رسید؛ در سال ۲۰۰۱ به ۲۷,۴ میلیارد دلار و به ۳,۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۲ رسید که البته این زمان اندازه‌ی شرکت بسیار کوچکتر شده بود و فعالیت‌هایش محدودتر. وضع شرکت از این پس رو به وخامت بیش‌تر گذاشت، تا آن‌که در تاریخ ۱۴ ژانویه ۲۰۰۹ به علت تأخیر در تأدیه‌ی ۱۰۷ میلیون دلار بهره‌ی بدهی‌هایی که از بازپرداخت آن‌ها بازمانده بود ناگزیر شد بعد از ۱۱۴ سال فعالیت اعلام ورشکستگی کند؛ ارزش هر سهم که در سال ۲۰۰۰، ۱۲۴,۵۰ دلار بود، در نیمه‌ی دوم سال ۲۰۰۹، به کم‌تر از یک دلار (کانادا) رسید و در پایان همان سال به ۱۸,۵ سنت سقوط کرد؛ و نامش از تابلوی بورس اوراق بهادار نیویورک حذف شد؛ سهمی که با وجود مقررات سخت‌گیرانه در کانادا در مورد سرمایه‌گذاری منابع صندوق بازنشستگی در اوراق سهم، همواره مطمئن ارزیابی می‌شد و به‌عنوان شرکتی سودآور و رشد‌یابنده، جزئی از سبد سهام (پورتفوی) بیشتر سرمایه‌گذاران نهادی و مؤسسه‌ای بود.

بحران نورتل از سال ۲۰۰۰ که آغاز شد ادامه یافت تا آن‌که جان روت^۶ مدیر عامل شرکت که دو سال بعدش به عنوان "رهبر تجاری سال ۲۰۰۲" کانادا برگزیده شد، در آوریل ۲۰۰۱ قصد خود برای کناره‌گیری از مدیر عاملی نورتل را اعلام کرد و اکتبر همان سال جای خود را به فرانک دان^۷ حسابدار خبره‌ی مدیریت^۸ داد که از سال ۱۹۹۹ مدیر مالی نورتل بود. دان اما به جای این‌که درگیر حل‌وفصل بحران شرکتی که به مدیریت آن منصوب شده بود بشود، هنوز نزدیک به یک

شرکت فرامیتی نورتل^۱، سازنده‌ی نامدار تجهیزات فناوری ارتباطات، در سال ۱۸۹۵ در شهر مونتریال^۲ استان کبک^۳ کانادا تاسیس شد؛ نسل نو چراغ‌های راهنمایی شهرهای ایالات متحد را ساخت؛ مدرن‌ترین استودیوی تلویزیون نیویورک را طراحی کرد؛ پیش‌تاز ابداع ارتباطات ماهواره‌ای بود؛ زمانی برنده‌ی مناقصه‌ی تجهیزات تلفنخانه‌ی سوئد در رقابت با شرکت ال.ام.اریکسون^۴ سوئدی شده بود؛ سیستم تلفن کاخ سفید را طراحی و نصب کرد؛ موفق شد سرمایه‌های هنگفتی در زمینه‌ی تولید فیبر نوری که ستون فقرات اینترنت بود گردآورد؛ و در سال‌های پایانی دهه‌ی ۱۹۹۰ بار ۷۵ درصد ترافیک اینترنت در امریکای شمالی بر دوش امکانات و تجهیزاتی بود که نورتل به بازار عرضه کرده بود. توسعه‌ی این شرکت با دو عامل پیوند داشته؛ یکی با گسترش انفجارگونه‌ی کاربرد اینترنت و دیگری با خرید شرکت‌های کوچک‌تر سازنده‌ی تجهیزات اینترنتی و ادغام کردن آن‌ها در نورتل. نورتل در فاصله‌ی سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۰، ۲۲ شرکت دیگر را به مبلغ ۲۲ میلیارد دلار خرید و بیش از پیش رو به توسعه گذاشت. در سال ۲۰۰۰، ۳,۸ میلیارد سهم به ارزش ۴۷۳,۱ میلیارد دلار در بازار داشت که یک‌سوم کل ارزش شاخص ترکیبی ۳۰۰ بزرگ‌ترین شرکت‌های بورس اوراق بهادار تورنتو^۵ را تشکیل می‌داد. اما درست سال پس از این بود که اقتصاد رو به رکود گذاشت، بازار تجهیزات فناوری ارتباطات با بحران روبه‌رو شد و نورتل راه کوچک کردن شرکت را پیش گرفت؛ به‌شدت از فعالیت‌هایش کاست؛ و یک قلم ۵۵ هزار نفر از ۹۵ هزار نفر کارکنانش را در همان مرحله‌ی اول اخراج کرد. با این‌که نورتل حتی در اوج فعالیتش



به ترتیب از راست
فرانک دان
(مدیرعامل)، مایکل
گلوگلی (کنترلر)
و داگلاس بتی
(مدیرمالی)

سال از تصدیق‌اش نگذشته بود که درگیر رفع اتهام از خود در مورد پرونده‌ی ارتکاب تحریف صورت‌های مالی نورتل و حساب‌سازی متقلبانه‌ی مخمل نظم بازار سرمایه، به قصد بهره‌مند شدن از پاداشی شد که هیئت مدیره پرداخت آن را در صورت سود آور شدن شرکت به او و دیگران وعده داده بود. این پرونده ده سال به طول انجامید تا ختم به‌خیر شد. او اما در این اتهام تنها نبود، در اتهام وارده منفرداً و متضامناً با داگلاس بتی^۹ مدیر مالی و مایکل گلاگلی^{۱۰} کنترلر وقت شرکت هم‌پرونده بود و دادستان برای هریک چهارده سال زندان تقاضا کرده بود؛ اما قاضی هر سه نفر را در مورد تمام اتهامات وارد تبرئه کرد.

جریان پرونده

سال ۲۰۰۲

- در سه‌ماهه‌ی سوم، گلوگلی بنا به خواسته‌ی بتی گزارشی مبنی بر مبلغ ۳۰۳ میلیون دلار (همه جا در این گزارش منظور دلار امریکاست) مانده‌ی مازاد هزینه‌های پرداخت‌نشده‌ی مربوط به جرایم احتمالی سال‌های قبل در حساب‌ها فراهم می‌آورد که طبق اصول پذیرفته‌شده‌ی حسابداری در اسرع وقت باید به حساب درآمد منظور می‌شد. فرض است که بتی و گلوگلی از افشای این موضوع نزد کمیته‌ی حسابرسی و هیئت مدیره‌ی نورتل خودداری کرده‌اند.

- هیئت مدیره در ماه نوامبر طرح پاداش به کارکنان و مدیران اجرایی را به صورت درصدی از سود تصویب می‌کند.

- در روزهای پایانی سه‌ماهه‌ی چهارم مشخص می‌شود که شرکت در سال ۲۰۰۲ سود خواهد داشت. در این زمان بتی و گلوگلی با هدایت دان، به مرور حساب‌ها می‌پردازند و مبلغ ۱۷۵ میلیون دلار به مانده‌ی حساب‌های ذخیره‌ی مرتبط با حساب‌های دریافتی و موجودی‌ها می‌افزایند.

سال ۲۰۰۳

- در جلسه‌ی هیئت مدیره‌ی ماه ژانویه شرکت برآوردی مبنی بر پیش‌بینی ۱۱۰ میلیون دلار زیان در سه‌ماهه‌ی اول سال مطرح می‌شود.

- ۲۴ آوریل شرکت ۵۴ میلیون دلار سود برای سه ماهه‌ی اول سال اعلام می‌کند؛ نزدیک به یک‌ونیم سنت برای هر سهم. همزمان ادعایی مطرح می‌شود که سود پیش‌گفته حاصل حساب‌سازی‌هایی است که دان، بتی و گلوگلی به قصد بر خورداری از استحقاق پاداش مصوب هیئت مدیره انجام داده‌اند.

- نهم ماه مه، دیلویت اند توش^{۱۱}، حسابرس نورتل، به

کمیته‌ی حسابرسی اعلام می‌کند که از اصلاحات بااهمیتی که باید در حساب‌ها انجام گیرد اطلاع ندارد.

- ۲۴ ژوئیه، دیلویت کمیته‌ی حسابرسی نورتل را از نقص مدارک مربوط به تغییرات مانده‌ی ذخیره‌ی هزینه‌های پرداخت نشده و بدهی‌های احتمالی در ترازنامه‌ی ۳۰ ژوئن آگاه می‌سازد. نورتل بررسی جامع دارایی‌ها و بدهی‌ها را در دستور کار قرار می‌دهد.

- ۲۳ اکتبر یافته‌های بررسی مقدماتی نشان می‌دهد که شرکت بدهی‌ها را به تقریب ۹۰ میلیون دلار بیشتر برآورده کرده است. نورتل صورت‌های مالی خود را بر این اساس اصلاح می‌کند.

- کمیته‌ی حسابرسی نورتل دفتر حقوقی ویلمر کاتلر^{۱۲} را در ماه نوامبر از واشنگتن به همکاری دعوت می‌کند که شرایطی را که به برآورد بدهی‌ها به میزان ۹۰ میلیون بیشتر انجامیده را به طور مستقل بررسی کند.

- ۱۸ دسامبر نورتل پرداخت پاداش را تصویب می‌کند.

سال ۲۰۰۴

- ۲۹ ژانویه، نتیجه‌ی عملکرد سه ماهه‌ی چهارم سال ۲۰۰۳ که با سود همراه بود منتشر می‌شود و ۲۷٫۳ میلیون دلار به صورت سهم غیرقابل معامله (به‌قاعده مشروط به تحقق سود مورد انتظار سال ۲۰۰۳) به مدیران اجرایی اختصاص داده می‌شود. فرانک دان مدیرعامل و داگلاس بتی مدیر مالی شرکت به صورت داوطلبانه از قبول پاداش یادشده تا خاتمه‌ی بررسی دفتر حقوقی ویلمر کاتلر خودداری می‌کنند.

- ۱۰ مارس اعلام می‌شود ممکن است شرکت ناگزیر گردد در اصلاحاتی که در ماه اکتبر در حساب‌ها انجام داده، تجدیدنظر کند.

- ۱۵ مارس، بیل کر^{۱۳} به عنوان مدیر مالی و ماری آن پاهاپیل^{۱۴} به عنوان کنترلر، به طور موقت جایگزین داگلاس بتی و مایکل گلوگلی، که تا خاتمه‌ی بررسی کمیته‌ی حسابرسی به مرخصی با حقوق اعزام شدند، می‌شوند.

- در ماه آوریل اعلام می‌شود که در مورد ابهام‌هایی که در حساب‌های نورتل مطرح است دو تحقیق جداگانه یکی به‌وسیله‌ی کمیسیون اوراق بهادار آنتاریو^{۱۵} و دیگری از طرف کمیسیون بورس و اوراق بهادار ایالات متحد^{۱۶} در این زمینه انجام می‌گیرد.

- ۲۸ آوریل هیئت مدیره اخراج فرانک دان، داگلاس بتی و میکائیل گلوگلی را به علت "قصور" اعلام می‌کند و بیل آونز^{۱۷} را به عنوان مدیر عامل منصوب می‌کند.

- در ماه مه، مقام قضایی منطقه‌ی شمال تکراس^{۱۸}

تحقیقات جنایی در مورد حسابداری نورتل را آغاز می‌کند. همزمان پلیس ملی کانادا (پلیس سواره نظام سلطنتی کانادا)^{۱۹} تحقیقاتی را در این مورد آغاز می‌کند. اما مقام قضایی ایالات متحد در آغاز سال ۲۰۰۸ در مورد انتساب اتهامات جنایی در این زمینه تردید می‌کند.

سال ۲۰۰۵

- ۱۱ ژانویه نورتل برای دومین بار به ارائه‌ی مجدد حساب‌های درآمد و سود شرکت می‌پردازد؛ همراه با خلاصه‌ای از گزارش دفتر حقوقی ویلمر کاتلر مبنی بر این که گروه مالی نورتل به منظور نشان دادن سود پیش‌بینی شده حساب‌سازی کرده است. دان، بتی و گلوگلی این را که حساب‌سازی کرده‌اند انکار می‌کنند (بعدها گزارش مؤسسه‌ی حقوقی ویلمر کاتلر به دلیل این که استانداردهای مربوط به تهیه‌ی شواهد قابل استناد در دادرسی کیفری در آنها در نظر گرفته نشده در دادگاه مورد استناد قرار نمی‌گیرد).

- در ماه یاد شده‌ی بالا نورتل با خواسته‌ی تأدیه‌ی پاداش‌های پرداختی به متهمان موصوف بر علیه آنها طرح دعوا می‌کند.

سال ۲۰۰۶

- ۸ فوریه، نورتل از حل و فصل هفت مورد دادخواهی جمعی در کانادا و ایالات متحد مبنی بر پرداخت ۵۷۵ میلیون دلار و ۶۲٫۹ میلیون سهم به سهام‌داران خبر می‌دهد (که بعدها در ماه مارس ۲۰۰۷ قطعی می‌شود).

- ۱۰ مارس، بعد از بررسی صورت‌های مالی، کمیته‌ی حسابرسی اعلام می‌کند که گروه مالی نورتل حساب درآمد را به نحوی نادرستی که پیامد آن ایجاد تعهداتی بر علیه شرکت بوده تنظیم کرده است. نورتل می‌گوید برای سومین بار به ارائه‌ی مجدد اطلاعات مالی اقدام می‌کند. دان و همکارانش این که حساب‌ها را به صورت نادرستی تنظیم کرده‌اند انکار می‌کنند.

- دان در ماه آوریل دعوایی بر علیه نورتل در مورد اخراج غیرقانونی، افترا و ایجاد فشار روانی در دادگاه مطرح می‌کند.

- گلوگلی هم در ماه مه دعوای مشابهی را مطرح می‌کند.

- بتی نیز در ماه اکتبر به طرح دعوای مشابه می‌پردازد.

سال ۲۰۰۷

- اول ماه مارس نورتل می‌گوید به ارائه‌ی مجدد حساب‌ها برای بار چهارم می‌پردازد.

- ۱۲ مارس کمیسیون بورس اوراق بهادار بر علیه دان،

بتی، گلوگلی و پاهاپیل وارد دعوای حقوقی می‌شود، با این ادعا که آنها با تغییر روش شناسایی درآمد و تسریع در شناخت درآمدها به منظور تحقق پیش‌بینی‌ها (در راستای تحقق شرایط اعطای پاداش‌های پیش‌بینی شده). و این که آنها دست‌کم در فاصله‌ی ژوئیه ۲۰۰۲ تا ژوئن ۲۰۰۳ به ایجاد، نگهداری و برگشت دادن نادرست ذخائر در جهت تحقق پاداش طراحی شده دست زده‌اند. اما نام‌برداران می‌گویند آنها از اصول پذیرفته‌شده‌ی حسابداری تخطی نکرده‌اند.

- ۱۲ مارس کمیسیون بورس اوراق بهادار آنتاریو اقدام به اعلام دادرسی در خصوص بررسی شمول جرایم قانونی بر اقدامات دان، بتی و گلوگلی می‌کند.

- ۲۷ مارس کمیسیون اوراق بهادار ایالت آنتاریو کانادا دادخواستی را مبنی بر این که دان، بتی و گلوگلی مسئول حساب‌سازی‌اند را به ثبت می‌رساند.

- ۲۲ مه کمیسیون بورس اوراق بهادار آنتاریو با حل و فصل مسئله با نورتل در صورتی که نورتل به طور مستمر کمیسیون نام‌برده را از جریان اصلاح حساب‌ها و مسائل مربوط به آن آگاه سازد موافقت می‌کند. متقابلاً نورتل با پرداخت یک میلیون دلار برای انجام تحقیقات مورد نظر این کمیسیون موافقت می‌کند.

- ۱۲ سپتامبر کمیسیون اوراق بهادار چهار نفر از معاونین نورتل را در پیوند با تقلب‌های مورد بررسی متهم می‌شناسد.

- ۱۵ اکتبر کمیسیون اوراق بهادار به طرح دعوای حقوقی بر علیه شرکت نورتل به اتهام تقلب اقدام می‌کند، با این ادعا که خود شرکت در حساب‌سازی‌ها از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۳ دخالت داشته تا عملکرد واقعی شرکت را به هدف‌های پیش‌بینی شده‌ی شرکت و انتظارات وال استریت^{۲۰} نزدیک سازد. اما نورتل بدون این که وارد دعوا شود و اتهام وارده را انکار کند، به پرداخت ۳۵ میلیون دلار به عنوان جریمه‌ی حقوقی به صندوق امانت تعیین شده توسط کمیسیون اوراق بهادار اقدام می‌کند تا در صورت اثبات اتهام، بین سهام‌دارانی که از این وضع ضرر و زیان دیده‌اند توزیع گردد.

سال ۲۰۰۸

- ۳۰ آوریل کمیسیون بورس و اوراق بهادار آنتاریو خواستار سازش متهمان در مورد اتهامات وارد شده به هر یک از آنها، در مورد دخالت در تقلب‌های سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۳ با پرداخت ۷۵۰۰۰ دلار جریمه می‌شود و این که سایر جرایم مربوط را در صورت اثبات بپذیرند، اما نفر چهارم اتهامات وارده را انکار می‌کند.

- ۱۹ ژوئن پلیس ملی کانادا (پلیس سواره‌نظام سلطنتی

کانادا) اتهام جنایی بر علیه دان، بیتی، و گلوگلی را با ادعای تقلب اثرگذار بر نظم بازار سرمایه از طریق ساختن اسناد و مدارک و دفاتر و گزارش‌های خلاف واقع اعلام می‌کند. مدیران نام‌برده اتهامات وارد را انکار می‌کنند.

سال ۲۰۰۹

- ۱۴ ژانویه نورتل در راستای برخورداری از مصونیت در مورد تصرف اموال توسط بستانکاران (طبق مقررات ورشکستگی در کانادا) اعلام ورشکستگی می‌کند.
- در ماه سپتامبر رسیدگی به ادعای کمیسیون اوراق بهادار آنتاریو بر علیه دان، بیتی، گلوگلی به بعد از انجام تحقیقات جنایی طبق مقررات موکول می‌شود.
- در ماه اکتبر کمیسیون اوراق بهادار آنتاریو صندوق امانتی دربرگیرنده ۳۵ میلیون دلار پرداختی شرکت نورتل و سه معاون پیش‌گفته ایجاد می‌کند و دادگاه طرح توزیع این مبلغ را در تاریخ پنجم اکتبر ۲۰۱۱ بین سهام‌داران عادی از تاریخ ۲۴ اکتبر سال ۲۰۰۰ تا ۱۵ فوریه سال ۲۰۰۱ و / یا تا ۲۴ آوریل ۲۰۰۳ تا ۲۷ آوریل ۲۰۰۴ نهایی می‌کند.

سال ۲۰۱۱

- اول ماه ژوئیه نورتل به توافقی در مورد فروش دارایی‌های شرکت دست می‌یابد.

سال ۲۰۱۲

- ۱۶ ژانویه دادگاه جنایی بر علیه دان، بیتی و گلوگلی در تورنتو آغاز می‌شود.

سال ۲۰۱۳

- ۱۴ ژانویه، فرانک ماروکو قاضی دادگاه عالی آنتاریو رأی به برائت متهمان از همه‌ی اتهامات وارده می‌دهد.

عالی و اجرایی، پرداخت خواهد شد. انجام اصلاحات متعدد در زمان‌های نزدیک به زمانی که در طرح پاداش پیش‌گفته برای سودآور شدن شرکت پیش‌بینی شده بود و چهار بار ارائه‌ی مجدد گزارش‌های مالی سال‌های ۲۰۰۲ ظن دادستان را در مورد ارتکاب اعمال متقلبانه و مجرمانه‌ی متهمان برای رسیدن به پاداش موصوف تقویت کرده بود؛ از جمله انجام اصلاحاتی در اوایل ژانویه‌ی ۲۰۰۳ که به تبدیل به زیان شدن سود سه‌ماهه‌ی چهارم سال ۲۰۰۲ و نشان‌دادن سود در نیمه‌ی اول سال ۲۰۰۳ منتهی شده بود. به‌ویژه با توجه به این‌که وضعیت حساب‌ها که در تاریخ ۲۰ ژوئن ۵۰ میلیون دلار زیان نشان می‌داد در تاریخ هفتم ژوئیه به ۱۸۶ میلیون سود تبدیل شده بود. حال آن‌که به سود رساندن شرکت در سال ۲۰۰۳ با برگشت دادن یکی از اقلام ذخیره به مبلغ ۵۱۴ میلیون دلار که به دلیل وجود ادعاها و بدهی‌های احتمالی بر علیه نورتل در حساب‌ها وجود داشت و حتی بنا به ادعای متهمان در سال ۲۰۰۳ دیگر موردی برای نگهداری آن‌ها وجود نداشت به آسانی امکان‌پذیر بود.



دادستان: رابرت هابارد

دادستان همچنین اصلاح حساب‌های سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ را در سال ۲۰۰۴ بیانگر نادرستی حساب‌ها در سال‌های مربوط دانسته بود. منتها وکلای متهمان استناد دادستان به ارتباط صرف اصلاح حساب‌ها در مورد ذخیره‌ها و بدهی‌های تسویه‌نشده‌ی سال‌های پیش در سال ۲۰۰۴ را با مضمون اتهامات متهمان در زمینه‌ی تحریف صورت‌های مالی سال ۲۰۰۲ و نیمه‌ی اول سال ۲۰۰۳ غیرواقعی توصیف کردند. در کیفرخواست دادستان آمده بود که ۲۸ نفر از کارکنان پیشین شرکت نورتل حاضرند در دادگاه شهادت دهند؛ از

کیفرخواست
موضوع کانونی کیفرخواست ۸۹ صفحه‌ای دادستان استفاده‌ی متهمان از حساب‌های ذخیره و بدهی‌های احتمالی مربوط به هزینه‌های پرداخت نشده و بدهی‌های تسویه‌نشده، بنا به تفسیر دادستان اغلب موارد غیرواقعی، در راستای سودآور نشان دادن شرکت نورتل برای شش‌ماهه‌ی اول سال ۲۰۰۳ است که بر اساس طرح پاداش مصوب هیئت مدیره مبنی بر این‌که اگر شرکت در سال ۲۰۰۳ به سودآوری برسد ۷۳ میلیون دلار یک‌بار پاداش به ۴۳ نفر، دربرگیرنده‌ی مدیران

جمله رییس پیشین هیئت مدیره‌ی نورتل و رییس پیشین کمیته‌ی حسابرسی این شرکت، و حتی برخی از آن‌ها که به‌عنوان شریک جرم تحت تعقیب قرار دارند.

از جمله دیگر مستندات دادستان ای میلی بود که بتی با این مضمون که هنوز به مبالغ بیشتری ذخیره نیاز است که سود پیش بینی شده تحقق یابد، برای دان فرستاده بود و نامه‌ای با همین محتوا که گوگلی خطاب به دان نوشته بود. استناد دیگر دادستان به مضمون مکاتبات داخلی در شرکت و بین متهمان بود که بر اختلاف روند سودآوری شرکت با سود پیش‌بینی‌شده یا موردانتظار اشاره رفته بود. دادستان تمامی این‌گونه مکاتبات را به عنوان قراینی که نشان می‌دهد متهمان راه دیگری جز دست‌کاری در حساب‌ها و انتقال ذخایر مازاد به حساب سود نداشته‌اند توصیف می‌کند. دادستان در این زمینه همچنین به ای میلی به تاریخ نهم مه ۲۰۰۳ که طی آن بتی به دان اطلاع می‌دهد برای رسیدن به سود مورد انتظار به ۲۰ میلیون دلار دیگر افزایش سود نیاز است استناد کرده بود.

فحوائی ادعای نام‌های دادستان در مواردی این‌گونه القا می‌کند که حسابرس نورتل، دیلویت اند توش در مورد ثبت‌های متقلبانه در حساب‌ها ساکت بوده است. دادستان در تأیید این استنباط خود در جایی توضیح می‌دهد دیلویت برگشت دادن ۸۰ میلیون دلار از حساب ذخیره در سه‌ماهه‌ی اول سال ۲۰۰۳ را پذیرفته است؛ در حالی که مواردی هم هست که برگشت از حساب ذخیره به وسیله‌ی حسابرسان نورتل مورد قبول قرار نگرفته است. گفتنی است که با توجه به این‌که اقدام به برگشت ۸۰ میلیون دلار یاد شده از موارد اتهامی نظر مورد دادستان است، اگر چنان‌که دادستان در کیفرخواست ذکر کرده برگشت مبلغ مذکور به تأیید حسابرسان شرکت رسیده باشد، قبول و اثبات آن به عنوان یکی از موارد اتهامی بسیار بعید و دشوار می‌کند، چنان‌که در دادگاه نیز مورد قبول قرار نمی‌گیرد. گفتنی است که ۸۰ میلیون دلار پیش‌گفته بر اساس شهادت یکی از مدیران پیشین حسابداری نورتل (مدیر تلفیق حساب‌ها) در دادگاه، بخشی از یک قلم ذخیره‌ی هزینه‌های غیرعملیاتی مربوط به دفتر مرکزی به مبلغ ۱۸۹ میلیون دلار بوده که نگهداری آن قبل از سال ۲۰۰۲ نیز بلاموضوع بوده است، که به نظر دادستان با توجه به این‌که این اقلام تا زمان بررسی‌های مراجع قضایی برگشت داده نشده صحت بلاموضوع بودن آن‌ها مورد تأیید قرار می‌گیرد. شاهد یادشده البته از این‌که در جلسه‌ای موضوع برگشت دادن ۸۰ میلیون دلار یادشده با حسابرسان در میان گذاشته شده است نیز یاد کرده است. قاضی نیز در جلسه‌ی دادگاه گفت تمام برگشت‌ها از حساب‌های ذخیره که مورد سؤال دادستان است به‌جز همین ۸۰ میلیون دلار در

انطباق عرف و روال جاری تجاری بوده و افزود که او نیز به این نتیجه رسیده که ۸۰ میلیون دلار موصوف فاقد مدارک و شواهد پشتیبانی‌کننده‌ی ضرورت نگهداری آن بوده که بعدها در زمان ارائه‌ی مجدد حساب‌ها بار دیگر برگشت داده شده است. با این حال، از نظر قاضی دادگاه با توجه به این‌که مبلغ مذکور در حجم عملیات نورتل بااهمیت نبوده، همچنین افشای کافی در مورد آن صورت گرفته بود از شمار موارد اتهامی خارج می‌شود. همچنین در کیفرخواست آمده بود که ۵۹ میلیون دلار از ذخیره‌ی فوق به مبلغ ۱۸۹ میلیون دلار در سه‌ماهه‌ی دوم سال ۲۰۰۳ و چهار میلیون دلار از این مبلغ در زمانی نزدیک به آن برگشت داده شده است که همچنان از نظر دادستان از شمار مستندات موارد اتهامی فرض شده بود. افزون بر این‌ها در شهادت یکی دیگر از کارکنان امور مالی نورتل به مبلغ ۱۸۹ میلیون دلار به عنوان بخشی از ذخیره‌ی ۳۰۳ میلیون دلاری که که فاقد هرگونه مدارک پشتیبان است یاد شده است. در کیفرخواست به شهادت شاهد دیگری در دادگاه (معاون پیشین کنترلر نورتل) در مورد افزایش بدون پشتوانه‌ی مانده‌ی بدهی‌های احتمالی به مبلغ ۹۰۰ در پایان ماه ژوئن ۲۰۰۳ نیز استناد شده بود.

در میان شواهدی که دادستان عرضه کرده بود آن‌چه قانع‌کننده‌تر به نظر رسید اصلاح بخشی از سود سال ۲۰۰۳ در سال ۲۰۰۴ است که به نظر دادستان بیانگر متقلبانه‌بودن نقل و انتقالات ماه‌های پایانی سال ۲۰۰۲ و شش‌ماهه‌ی اول سال ۲۰۰۳ است. از نظر دادستان متهمان در پاییز سال ۲۰۰۲ می‌دانستند که در نیمه‌ی اول سال ۲۰۰۳ با زیان روبه‌رو خواهند بود. او از یکی از همکاران پیشین حسابداری نورتل نام می‌برد که حاضر است در این مورد شهادت دهد که دان مصمم بوده در سه‌ماهه‌ی اول سال ۲۰۰۳ سود نشان دهد؛ در حالی که شاهد یاد شده در عین حال تاکید کرده بود که دان مصمم به نشان دادن سود دست‌کم براساس تفسیری قابل قبول از اصول پذیرفته شده‌ی حسابداری بوده است. در کیفرخواست از افراد دیگری در مقام شاهد نام برده شده است که گفته‌اند در پایان سه‌ماهه‌ی چهارم سال ۲۰۰۲ تحت فشار بوده‌اند که در جست‌وجوی اقلام معوق هزینه و درآمد باشند و به برخی مکاتبات داخلی در این مورد اشاره کرده‌اند.

در کیفرخواست ملاحظات تخصصی حسابداری ملحوظ نشده بود. کیفرخواست دادستان حکایت از اتکا بر وجود ابهام و تردید در مورد عملیات سال‌هایی دارد که نورتل در وضعیت بحرانی قرار داشت. ابهام‌هایی که در مواردی واقعیت داشتند اما نمی‌توانستند مبنایی برای وارد آوردن اتهام به متهمان باشد.



دادگاه عالی جنایی آنتاریو در تورنتو

در این میان زمانی که نورتل در سه ماهه‌ی آخر سال ۲۰۰۲، ۶۲ میلیون دلار زیان نشان می‌دهد، تنها چند روز مانده به اعلام زیان پیش گفته در رسانه‌ها ۲۵/۵ میلیون دلار زیان بر این زیان افزوده می‌شود، اما در آخرین دقایق قبل از بستن حساب‌ها دوباره ۲۵/۵ میلیون دلار از زیان یادشده کاسته می‌شود. رویدادی که حتی حساب‌رسان را در دادگاه از هرگونه توضیح قانع‌کننده در مورد آن باز داشت. این موضوع توسط یکی از شاهدان در اختیار دادستان قرار گرفته بود و بعد در دادگاه مطرح شد. در این زمینه دیوید پورتر^{۲۱} وکیل دان از دادستان خواست دست‌کم در این باره توضیح بیشتری بدهد که این اصلاحات در مورد کدام بخش از فعالیت‌های نورتل بوده است. از طرف دیگر ۲۵/۵ میلیون دلار در حجم عملیات

نورتل نمی‌توانست بااهمیت تلقی شود و تأثیر آن روی هر سهم در آن زمان ۰٫۵ سنت بود و این در حالی بود که به هر حال نورتل در آن زمان زیان نشان داده بود.

بررسی کیفرخواست دادستان بیانگر تکرار مکرر موضوع‌هایی واحد است. کارشناسان و از آن جمله مقاله‌نویس‌ها و ستون نویس‌های روزنامه‌ها دادستان را در طرح استنباط‌های کنایه‌آمیز چیره‌دست توصیف کردند و نوشتند که او با پیش گرفتن استراتژی ویژه‌ای در برانگیختن ده‌ها نفر از همکاران حسابداری نورتل به حضور در دادگاه و شهادت بر علیه متهمان توفیق داشته است.

جلسه‌ی دادگاه

۱۶ ژانویه ۲۰۱۲ دادگاه متهمان در طبقه‌ی چهارم دادگاه عالی آنتاریو در تورنتو با حضور بین ۸۰ تا ۹۰ قاضی، افسر پلیس و روزنامه‌نگار و شماری تماشاچی به ریاست فرانک ماروکو^{۲۲} قاضی دادگاه تشکیل شد؛ دادگاهی که موضوع آن رسیدگی به اتهامات فرانک دان (مدیر عامل)، داگلاس بتی (مدیر مالی) و میخائیل گلوگلسکی (کنترلر) در مورد اقدامات متقلبانه و تحریف صورت‌های مالی سال ۲۰۰۲ و نیمه‌ی نخست ۲۰۰۳ به قصد قرار دادن وضعیت مالی شرکت نورتل در وضعیتی بوده که تعلق پاداش از پیش طراحی شده به آن‌ها تحقق یابد و به اتهام تقلب مخمل نظم بازار سرمایه و دادستان در کیفرخواست خود ۱۴ سال زندان برای هر یک از متهمان تقاضا کرده بود. چهار سال پیش از این نیز پلیس ملی کانادا نام‌برندگان را به همین اتهام‌ها تحت تعقیب قرار داده بود؛ پرونده‌یی که به انتظار نتیجه‌ی دادگاه مورد بررسی حاضر، در زمان تشکیل این دادگاه، همچنان مفتوح بود.

قاضی در آغاز جلسه‌ی دادگاه توضیح می‌دهد که او قانع شده است که متهمان در جلسه‌های پیش از تشکیل دادگاه از موارد اتهامی آگاه شده‌اند؛ از جمله در جریان اتهاماتی که مقامات قضایی به استناد مقررات قانونی بورس اوراق بهادار کانادا و ایالات متحد به آن‌ها تفهیم کرده‌اند. در این زمان دادستان به قرائت کیفرخواست و توضیح اتهامات وارد به سه مدیر متهم و ارائه‌ی دلایل و شواهد خود می‌پردازد. اما متهمان به‌صراحت اعلام می‌کنند که مرتکب موارد اتهامی موضوع کیفرخواست نشده‌اند و وقتی از آن‌ها پرسیده می‌شود دلیل این که بر علیه آن‌ها اقامه‌ی دعوا شده است چیست، اظهار می‌کنند که هیچ‌یک از ادعاهای مطرح‌شده قابل اثبات نیست. سپس قاضی دادگاه پیش از شنیدن دفاع متهمان یا وکلای آن‌ها خواهان عرضه‌ی جزئیات بیشتر از سوی دادستان در مورد اتهامات متهمان می‌شود و خواهان به تعویق افتادن دفاع وکلای متهمان. اما در همین زمان وکلای مدافع متهمان اظهار می‌کنند که موضوع‌های مورد توجه دادستان بسیار گسترده است و خواستار طرح اصلی‌ترین اتهامات به صورت محدود می‌شوند که کار دفاع را امکان‌پذیرتر سازد. در همین راستا قاضی توضیح می‌دهد که با توجه به اطلاعات عمیق و گسترده‌ی متهمان در مورد حسابداری نورتل نیازی هم به پرداختن به جزئیات نیست. اما دادستان می‌گوید که گستردگی موضوع‌ها به تنوع مستندات و شواهدی که او در اختیار دارد مربوط است.

وکلای متهمان دفاع خود را با موضوع اصلاح حساب‌های ذخیره و بدهی‌ها در سال ۲۰۰۴ که به عنوان شواهد و قرائن نادرست بودن ثبت‌های سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ مورد استناد

دادستان بوده آغاز می‌کنند و توضیح می‌دهند که اصلاحات موصوف به اصلاح اشتباهاتی محدود بوده که در سال‌های قبل انجام شده است. اما قاضی از دادستان می‌خواهد که توضیح دهد که آیا روش‌های حسابداری به کار گرفته شده در انجام اصلاحات یادشده با روش‌های حسابداری شرکت انطباق داشته و برای چه مدت به کار گرفتن این روش‌ها در شرکت رواج داشته است. دادستان در پاسخ توضیح می‌دهد که من نمی‌گویم این روش‌ها صرفاً در زمینه‌ی موارد اتهامی صورت گرفته است که قاضی ادامه می‌دهد این در حالی است که مضمون شهادت چند تن از شاهدان در این زمینه چیزی خلاف این را نشان می‌دهد و سبب شده که این دادرسی نزدیک به یک سال طول بکشد.

دفاع از متهمان به وسیله‌ی پورتر با مقدمه‌ای ۴۵ صفحه‌ای آغاز می‌شود. او در آغاز دفاعیه‌ی خود آورده بود که کیفرخواست دادستان اتهامات نامعقولی را هم بر علیه شرکت نورتل، هم بر علیه دیلویت اند روش، حسابرس صاحب نام و معتبر این شرکت و هم بر علیه متهمان وارد آورده است و افزود انتساب جرم جنایی با فرض قبول اتهام حسابداری در موارد استناد دادستان به وسیله‌ی متهمان تناسبی با موارد اتهامی ندارد و بی‌سابقه است. پورتر ادامه می‌دهد که برگشت ذخیره‌های پیشین و اصلاحاتی که در این زمینه انجام گرفته است و تأثیر آن بر مانده‌ی حساب سود و زیان نمی‌توانست متهمان را مستحق پاداش طراحی شده گرداند؛ چرا که دریافت پاداش موصوف، مشروط به رسیدن شرکت به سود عملیاتی بوده است. منتها این تنها مرتبه‌ای بود که در بررسی این پرونده به ارتباط پرداخت پاداش‌های طراحی‌شده با سود عملیاتی دوره‌ی مالی اشاره شد.

در حالی که با وجود اعتبار استدلال پورتر در هیچ مرحله‌ای شواهدی مبنی بر پرداخت پاداش‌ها بر مبنای سود عملیاتی دوره ارائه نشد. با این وصف پورتر استدلال می‌کند که به این علت دان و همکارانش در برگشت دادن ذخیره‌ها و اصلاحات مربوط نفعی نداشته‌اند. پورتر در دفاع از متهمان بیش‌تر به قرائن اتکا کرده تا به شواهد مستند؛ از جمله کوشیده است نشان دهد که با وجود حضور صدها نفر از حسابرسان دیلویت قبول فرض حساب سازی در نورتل دشوار و بعید است. پورتر در ادامه به ای‌میل‌ها و کاربرگ‌های حسابرسان در مورد ثبت‌های منتهی به سود شش‌ماهه‌ی اول سال ۲۰۰۳ و زیان سه ماهه‌ی چهارم ۲۰۰۲ به عنوان مدارک مورد تأیید حسابرسان در این مورد استناد می‌کند و می‌افزاید دیلویت به طور کامل در جریان بررسی صورت‌های مالی سال ۲۰۰۳ نورتل بوده و آنها را مناسب و قابل قبول دانسته است با

این تأکید که شماری از شرکا، مدیران و حسابرسان ارشد به صورت تمام‌وقت در نورتل کار می‌کرده‌اند. در این راستا یکی از مشاوران ارشد دیلویت در دادگاه اتهامات مربوط به سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ توضیح می‌دهد که نورتل در زمان موصوف برای بقای شرکت مبارزه می‌کرد؛ شرایطی که ارزش استفاده‌ای دارایی‌ها از یک روز به روز دیگر تغییر می‌کرد، حال آن‌که دادستان صرف افزایش تغییرات در حساب‌های مربوط را متقلبانه و با قصد نشان دادن سود در راستای تحقق شرایط استحقاق پاداش فرض کرده است.

وکیل نام‌برده همچنین می‌افزاید اگر به حجم بدهی‌های احتمالی مورد استناد دادستان در مقایسه با ۴٫۲ میلیارد دلار مانده‌ی بدهی‌های ترازنامه‌ی ۳۰ ماه ژوئن ۲۰۰۳ توجه کنیم درمی‌یابیم که کل مبالغ مورد استناد دادستان از چه اهمیتی برخوردار است. پورتر در واکنش به یکی از نتیجه‌گیری‌های دادستان در مورد افزایش ۲۷ میلیون دلار به بدهی‌های احتمالی که در کیفرخواست از آن به ثبت متقلبانه تعبیر شده توضیح می‌دهد که این مبلغ مربوط به قرارداد خدمات فناوری اطلاعات به مبلغ ۷۵ میلیون دلار برای مدت پنج سال بوده که نورتل در سال ۲۰۰۲ یک‌طرفه به این قرارداد خاتمه می‌دهد و چون تا آن زمان ۴۸ میلیون پرداخت شده بود برای بقیه‌ی مبلغ قرارداد ذخیره در نظر می‌گیرد که سبب می‌شود مانده‌ی حساب بدهی‌ها به همین مبلغ افزایش یابد در حالی که دادستان این افزایش را در کیفرخواست خود از شمار مستندات موارد اتهامی در نظر گرفته، بدون آن‌که منشاء آن را توضیح دهد. وی ادامه می‌دهد ابهاماتی که در مورد برخی از اقلام ذخیره و بدهی وجود دارد از یک‌طرف مربوط است به تعدیلات زمان بستن حساب‌ها که به‌قاعده می‌تواند به رویداد تجاری مشهود مشخص در زمان انجام ثبت‌های حسابداری مربوط نباشد و در عین حال فاقد اسناد و مدارک پشتیبان موردنظر دادستان، و از طرف دیگر با کنار گذاشته شدن صدها نفر از کارکنان بخش مالی نورتل در جریان کوچک‌سازی شرکت و تغییرات مربوط به کوچک سازی نورتل که سبب شده برخی مدارک در این موارد مفقود شود ارتباط دارد. در حالی که آخرین ثبت‌ها در دفاتر نورتل در زمان بستن حساب‌ها و ارائه‌ی مجدد صورت‌های مالی در زمان‌های بعدی مورد رسیدگی حسابرس شرکت قرار گرفته است.

وکیل نام‌برده همچنین اظهار می‌کند که ادعاهای دادستان بر نقل و انتقالات متعدد به صورت جدای از هم استوار است بدون آن‌که مجموع نقل و انتقالات و اثر نهایی آن‌ها را بر وضعیت مالی و نتایج عملکرد شرکت در نظر گرفته باشد و شرایطی را که شرکت در آن قرارداشته را در نظر گیرد و



فرانک ماروکو: قاضی پرونده

انطباق آن‌ها را با روش‌های متداول حسابداری در نورتل از نظر گذرانده باشد.

رأی دادگاه

۱۴ ژانویه‌ی سال جاری (۲۰۱۳ میلادی) بود که سرانجام بعد از یک دهه تحقیقات، یکی از پیچیده‌ترین پرونده‌های با عنوان جرم مالی جنایی در تاریخ کانادا در دادگاه عالی ایالت آنتاریو با قضاوت فرانک ماروکو قاضی دادگاه عالی این ایالت مورد رسیدگی قرار می‌گیرد و پس از نزدیک به یک سال دادرسی با صدور حکمی در ۱۴۱ صفحه مبنی بر رد یک به یک ادعاهای دادستان در متن کیفرخواست منضم به ۲۵۰۰ صفحه مدارک مربوط، همراه با شهادت ۱۷ شاهدی که در دادگاه حاضر شدند به دلیل فقدان شواهد قانع‌کننده مبنی بر حساب‌سازی‌های متقلبانه‌ی مجرمانه‌ی جنایی متهمان در چارچوب استانداردهای اثبات جرم جنایی در کانادا رأی به برائت متهمان از همه‌ی موارد اتهامی داد و ادعای دادستان را در مورد اتهامات وارد شده به متهمان، فرانک دان، داگلاس بتی و مایکل گلوگلی که به قصد و با نیت تقلب در حساب‌ها به تحریف اطلاعات صورت‌های مالی اقدام کرده‌اند تا به پاداش وعده داده شده دست یابند را رد کرد و آن‌ها را در مورد اتهام تحریف بااهمیت صورت‌های مالی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۴ با هدف بیشینه کردن سود شرکت نورتل و اخلال در نظم بازار سرمایه به دلیل این‌که شرایط اثبات ادعاهای داستان از نظر او احراز نشده، تبرئه کرد. ماروکو همچنین در متن رأی دادگاه آورده است که آخرین مبالغ ثبت‌های اصلاحی حسابداری قبل از انتشار صورت‌های مالی شرکت کوچک‌تر از آن بوده‌اند که تأثیر بااهمیتی بر نشان دادن وضعیت مالی شرکت در سال‌های یادشده‌ی بالا بر جای گذاشته باشد. او البته افزوده است که برائت متهمان در مورد پرونده‌ی اتهامی که در این دادگاه مورد رسیدگی قرار گرفت جدای از دعوای حقوقی است که حل و فصل آن در بورس اوراق بهادار تورنتو از طریق میانجیگری در جریان است.

در رأی قاضی آمده است که با در نظر گرفتن شرایطی که نورتل در آن قرار داشته و چندین میلیارد دلار زیان نتیجه داده بود، این را که مدیران این شرکت در گرفتن ذخیره‌ها بدبینانه‌ترین برآوردها را به منظور حفظ منابع مالی شرکت مبنا قرار داده باشند غیرعادی نمی‌دانم و تصریح کرده که در نتیجه‌ی بررسی‌هایش قانع شده است که در سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ نورتل در وضعیتی قرار داشته که مدیران ارشد، اعضای هیئت مدیره و حساب‌رسان تمام توان‌شان گذاشته باشند تا آن‌چه را که در مورد ایجاد نقدینگی مورد نیاز و بقای نورتل

امکان‌پذیر است، انجام دهند. در بخش دیگری از رأی قاضی تصریح شده، که در تمام نقل و انتقالات حسابداری موضوع کیفرخواست، در موارد بااهمیت که ادعا شده به نحو نادرست انجام گرفته، هم اصول پذیرفته‌شده‌ی حسابداری (امریکایی) در انجام آن‌ها رعایت شده و هم روش‌های منطقی معمول که باید برای مراقبت از سلامت مؤسسه‌ی اقتصادی در نظر گرفته می‌شده به کار بسته شده است، اگر چه برخی اشتباهات در برآوردها مشاهده می‌شود.

ماروکو ادعای داستان را در مورد وجود ذخیره‌ی ۳۰۳ میلیون دلاری که یکی از کارکنان پیشین نورتل به عنوان ذخیره‌ی فاقد هرگونه مدارک پشتیبانی کننده در مورد آن در دادگاه شهادت داده بود و مورد استناد دادستان قرار گرفته بود توضیح می‌دهد که بررسی‌ها نشان داده است بخش عمده‌ی این ذخیره مدت‌ها قبل از سال ۲۰۰۲ برگشت داده شده است و با وجود ذخایر مورد استناد دادستان در حساب‌ها صورت‌های مالی نورتل در دوره‌های مورد بررسی با تحریف با اهمیت روبه‌رو نشده است. قاضی همچنین در مورد ادعای دادستان در مورد ارائه‌ی مجدد برخی حساب‌ها بعد از اخراج متهمان در سال ۲۰۰۵ گفت، ارائه‌ی مجدد حساب‌ها بر اساس تغییراتی بوده که در اصل رویدادها اتفاق افتاده یا بنا بر قضاوت‌های

متفاوت حرفه ای حسابرسان دیلویت. ماروکو در رأی خود مستند ساخته است که با دادستان موافق است که ارائه‌ی مجدد مانده‌ی حساب بدهی‌های احتمالی ممکن است بررسی‌کننده را به این استنباط برساند که مانده‌های قبلی نادرست یا تحریف شده بوده‌اند، اما من بر اساس شواهدی که مورد بررسی قرار داده‌ام به چنین استنباطی در این پرونده نرسیدم. افزون بر این آنچه تفسیر متقلبانه بودن دادستان از نقل و انتقالات در حساب‌ها را رد می‌کند، این است که اکثریت شواهدی که دادستان برای اثبات ادعای خود به دادگاه ارائه کرده به تأیید حسابرسان دیلویت رسیده است و مدیران متهم در همه‌ی آن موارد با حسابرسان دیلویت مشورت کرده‌اند.

کم‌تر از چهار سال قبل از صدور رأی دادگاه، متهمان با هم در بازداشتگاهی در نیومارکت ایالت آنتاریو^{۳۳} به سر می‌بردند. آن‌ها همچنین درگیر چند دعوای حقوقی در این‌باره‌اند که رسیدگی به آن‌ها تا صدور رأی دادگاه عالی جنایی معوق مانده بود؛ از جمله مهم‌ترین ادعایی که با آن روبه‌رو هستند اتهام تقلب از سوی کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا در سال ۲۰۰۷ و پلیس ملی کانادا که از سال ۲۰۰۴ تحقیق در مورد اتهام متهمان را آغاز کرده است. از طرف دیگر متهمان به علت اخراج غیرقانونی بر علیه نورتل طرح دعوا کرده بودند که پس از برائت آن‌ها از اتهامات وارده در دادگاه در مسیر امور تصفیه و حل و فصل امور ورشکستگی نورتل قرار می‌گیرد.

بازتاب کارشناسی

از نظر پلیس و دادستان، حکم قاضی پایانی ناموفق بر بزرگ‌ترین تقلب شرکتی در دهه‌ی گذشته بار کرده است. آن‌ها گفتند که اقدامات متهمان به ادامه‌ی فعالیت‌های نورتل در مورد ترمیم خسارت‌های سرچشمه گرفته از بحران بازار فناوری ارتباطات سال‌های ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ آسیب رساند و موجب آشفتگی نظام مدیریت نورتل شد. اما نظر شماری از کارشناسانی که موضوع این پرونده را دنبال و تحلیل می‌کردند این بود که دادستان درک روشنی از نحوه‌ی مدیریت یک شرکت بزرگ چندملیتی نداشته و انگیزه‌ی متهمان را در انجام اقداماتی که به تفسیر دادستان متقلبانه تشخیص داده شده بود نکاویده بود، فاقد دانش موردنیاز در زمینه‌ی حسابداری پیشرفته و اصول و استانداردهای آن بود و از مشورت حسابداری حرفه ای نیز استفاده نکرده بود. شماری نیز به این نتیجه رسیدند که ادعاهایی که از سوی بورس اوراق بهادار، پلیس ملی کانادا، دادگستری ایالات

متحد^{۳۴} و کمیسیون بورس اوراق بهادار آنتاریو مطرح شده و تحقیقاتی را که مؤسسات و نهادهای اخیر آغاز کردند دادستان را به این نتیجه رسانده بود که برنده‌ی پرونده خواهد بود. گفته شد که دادستان همچنین رهنمون‌هایی را نیز از نتیجه‌ی بررسی‌های دفتر حقوقی ویلمر کاتلر که نورتل اواخر سال ۲۰۰۳ برای کسب اظهارنظر ثانوی بر روی حساب‌های شرکت به‌کار دعوت کرده بود برگرفته، که به تعبیر یکی از روزنامه نگاران، جرقه‌ای شده که آتش بحران نورتل را شعله‌ور کرد و سبب شد نورتل ۵۷۵ میلیون دلار برای حل و فصل دعوای دسته‌جمعی که بر علیه این شرکت اقامه شده بود پرداخت کند و صدها میلیون دلار برای ارائه‌ی مجدد حساب‌ها؛ که رأی قاضی دادگاه آشکار ساخت انجام این همه هزینه بی مورد بوده است. نورتل باید ارزیابی دقیقی از نتایج تحقیقات دفتر حقوقی پیش گفته انجام می‌داد؛ نتایجی که دادستان اتهامات وارده را از آن برگرفت و سرانجام با رأی قاضی همه چیز نقش بر آب شد. از طرف دیگر ضوابط اثبات جرایم جنایی در کانادا به‌ویژه در مورد جرایم مالی مسئولان و مقامات بلند پایه (بقه‌سفیدان) چنان سختگیرانه است که شواهد ارائه‌شده توسط دادستان برای اثبات اتهامات با این ضوابط فاصله‌ی زیادی داشت؛ به‌ویژه در ادعاهای با محتوای حساب‌سازی متقلبانه که به دانش عمیق و گسترده و شناخت موسعی از حسابداری سازوکار کسب و کار و تجارت دارد.

یک استادیار رشته‌ی حسابداری و مدیریت و کنترل در یکی از دانشکده‌های مدیریت کانادا گفت بعد از سقوط نورتل مقررات بورس اوراق بهادار در راستای حصول اطمینان از پاسخ‌گویی مدیران شرکت‌ها هنگام امضا و انتشار صورت‌های مالی باید سختگیرانه‌تر شود. وی افزوده است حسابداری از شمار علوم دقیق نیست و قضاوت‌های حرفه‌ای نقش تعیین‌کننده‌ای در این کار دارد که ممکن است قضاوت یک حسابدار با قضاوت حسابدار دیگر در امر واحد متفاوت باشد. از دیدی او تشخیص عمل متقلبانه از اقدام از سر حسن نیت در این موارد بسیار دشوار است و حتی تشخیص ارتکاب اشتباه از عمل مجرمانه در این زمینه آسان نیست. به نظر دانشگاهی یاد شده قضیه‌ی نورتل دست کم این حسن را ممکن است داشته باشد که مدیران مالی را به این سمت راهبر گرداند که دقت بیشتری در تهیه و تأیید صورت‌های مالی به‌خرج دهند و در مورد آن‌چه ارائه می‌دهند پاسخ‌گو باشند. او گفته است قضیه‌ی نورتل حسن دیگری هم داشت و آن این‌که از سال ۲۰۱۱ تمامی مؤسسات حسابداری حرفه‌ای (حسابداران رسمی کانادایی)

چنین رأیی به‌طور کلی باورکردنی نیست؛ مطرح کردند که عدالت اجرا نشده و رأی صادره را نمونه‌ای دیگر از بی‌عدالتی در این موارد خواندند. برخی گفتند این پیامی بود به شرکت‌ها که می‌توانند دور از چشم مردم در صورت‌های مالی شان دست ببرند و چراغ سبزی برای تحریف داده‌های مالی. یکی از معترضان به رأی دادگاه که ۳۶ سال در صنایع سازنده‌ی فناوری ارتباطات در کانادا کار کرده بود در مصاحبه‌ای با یکی از روزنامه‌ها گفت نباید سرمایه‌گذارانی را که امروز عصبانی‌اند سرزنش کرد. او گفت نورتل برای بیمه‌شدگان و بازنشستگی که حق بیمه‌های آن‌ها در نورتل سرمایه‌گذاری شده بود و برای بازارهای مالی سم خطرناکی بود. مردمی که زمانی سهامداران نورتل بودند یا بیمه‌شدگانی که ذخایرشان در نورتل سرمایه‌گذاری شده بود این رأی را لکه‌ی سیاهی در پیشینه‌ی قانونگذاری در کانادا ارزیابی کردند. مردم می‌گفتند مدیران ۱۲٫۸ میلیون دلار پاداش گرفتند و به‌جایی برنخورد.

موظف شده‌اند که صورت‌های مالی شرکت‌ها را در انطباق با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی^{۲۵} حسابرسی کنند. با این حال، بسیاری از کارشناسان و حقوق‌دان‌های کانادایی معتقدند که در دادگاه‌ها با جرایم جنایی افراد بلندپایه در مقایسه با ایالات متحد بسیار آسان‌گیرانه برخورد می‌شود. برخی هم گفتند قضیه‌ی نورتل بار دیگر ناکارایی پیگرد قانونی افرادی را که جرایم جنایی در عرصه‌ی مالی مرتکب می‌شوند نشان داد.

به عقیده‌ی شماری از کارشناسان باید تغییرات رادیکالی در قوانین مربوط به دادرسی جرایم جنایی افراد بلندپایه در زمینه‌ی سوءاستفاده‌های مالی در کانادا انجام گیرد. تأکید کارشناسان در این زمینه این است که تحقیق در مورد این گونه پرونده‌ها را باید به مأموران تحقیق متخصص و آگاه به قوانین و مقررات تجاری و حسابداران دادگاهی سپرد، نه به افراد پلیس که یکی-دو درس حقوق و حسابداری گذرانده باشند و انتظار داشت که به کشف جرم و کشف

حقیقت در زمینه‌های بسیار پیچیده‌ی مالی نائل آیند. گفته می‌شود که گروه‌های تحقیق پلیس ملی کانادا متشکل از افسران پلیس، حسابداران دادگاهی و مشاورین حقوقی در ونکوور، کالگری، تورنتو، مونترال و آتاوا با بودجه‌ی سالانه‌ی ۴۰ میلیون دلار کانادا در سال ۲۰۱۰ که در مقایسه با سال ۲۰۰۳ چهار برابر شده باید مأموریت‌شان این باشد که در زمینه‌ی کشف حقیقت در جرایم مالی کلان و مانند آن که تهدیدی برای امنیت سرمایه‌گذاری است اقدام کنند. اعتقاد رایجی در این زمینه آن است که استاندارد اثبات خدشه‌ناپذیر بودن ارتکاب جرم جنایی در زمینه‌ی مالی (جرایم یقه‌سفیدان) در کانادا قضاوت در این موارد را با دشواری و پیچیدگی‌های بسیار روبه‌رو ساخته است. در این میان، برخی حسابداران حرفه‌ای گفتند قضیه‌ی نورتل به همه‌ی کسانی که با مسایل سرمایه‌گذاری و بازار سرمایه سروکار دارند و آن را به‌دقت دنبال می‌کردند نشان داد که مرز بین تقلب و مصلحت‌اندیشی کجاست.

بازتاب اجتماعی

بخشی از مردمی که صدایشان شنیده می‌شد به‌درستی رأی تردید نشان دادند و آن را نپذیرفتند. وقتی رأی دادگاه در رسانه‌ها بازتاب یافت بسیاری از مردم، به‌ویژه بازنشستگان و مستمری‌بگیران و کسانی که از سرمایه‌گذاری در نورتل متضرر شده بودند گفتند صدور



تظاهرات مستمری‌بگیران برای خواسته‌های‌شان از دادگاه در مقابل دادگاه عالی آنتاریو

پیش از این نیز در سال ۲۰۱۰ پس از اعلام ورشکستگی نورتل شماری از مستمری‌بگیران در اعتراض به نحوه‌ی مدیریت سرمایه‌گذاری ذخایر بیمه‌ی بازنشستگان در شرکت نورتل که ارزش این ذخایر را بر باد داده بود در جلوی ساختمان دولت آنتاریو تظاهراتی برپا کرده بودند. گفته شده که طی دهه‌ی گذشته سهام‌داران نورتل ۴۰۰ میلیارد دلار از دست دادند و ۹۴۵۰۰ نفر از کارکنان نورتل با از دست دادن کارشان متضرر شدند.

1. Nortel Network Corporation
2. Montreal
3. Québec
4. L. M. Ericson
5. Toronto Stock Exchange (TSX)
6. John Roth
7. Frank Dunn
8. Certified Management Accountant (CMA)
9. Douglas Beatty
10. Michael Gollogly
11. Deloitte & Touche
12. Wilmer Cutler
13. Bill Kerr
14. Mary Anne Pahapill
15. Ontario Securities Commission
16. U.S. Securities & Exchange Commission
17. Bill Owens
18. Northern District of Texas
19. Royal Canadian Mounted Police (RCMP)
20. Wall Street
21. David Porter
22. Frank Marrocco
23. Newmarket Ontario Detention Facility
24. U.S. Justice Department
25. International Financial Reporting Standards (IFRS)

منابع

not to be a complete and accurate recounting of all relevant facts, events and conditions.

- "Accountant recalls 'tense' meeting (Janet Mcfarland) ": The Globe and Mail, Wednesday , February 8, 2012.

- "The auditor always signed off (James Bagnall) ": The Ottawa Citizen, Saturday, April 14, 2012.

- "Portrait of a firm under seige (James Bagnall) ": The Ottawa Citizen, Tuesday, February 14, 2012.

- "Nortel release on '03 restatement ' rushed,' court told (Janet Mcfarland) ": The Globe and Mail, Tuesday , February 14, 2012.

- "The auditor always signed off (James Bagnall) ": The Ottawa Citizen, Saturday, April 14, 2012.

- "A 'resounding not guilty' (James Bagnall)": The Ottawa Citizen, Tuesday, January 15, 2013.:

- "Nortel: populist anger doesn't make a case (Ian Lee) ": The Ottawa Citizen, Tuesday, January 15, 2013

- "Former Nortel executives receive 'vindication' as charges dismissed(Michael Lewis)": Toronto Star, Tuesday, January 15, 2013.:

- "Real villains in this case will never be on trial (David Olive)": Toronto Star, Tuesday, January 15, 2013.

- "Verdict no surprise for prnsioners (Lesley Ciarula Taylor)": Toronto Star, Tuesday, January 15, 2013.

- "Verdict a major setback for corporate fraud squad (Jeff Gray) ": The Globe and Mail, Tuesday , January 15, 2013.

- "Nortel judgment won't discourage accounting games (Rob Insight)": The Globe and Mail, Tuesday , January 15, 2013.

- "Investors lash out after acquittal (Vito Pilienci)": The Globe and Mail, Tuesday , January 15, 2013.

- "Nortel Verdict: Not Guilty (Janet McFarland and Richard Blackwell)": The Globe and Mail, Tuesday , January 15, 2013.

- فرهنگ اصطلاحات حسابرسی (انگلیسی - فارسی)، عباس ارباب سلیمانی، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، سازمان حسابرسی، مرداد ۱۳۷۹.

- "The long road to a Toronto courthouse (complied by James Bagnall)":The Ottawa Citizen, Saturday, January 12, 2013.

- "Judgment Day for Nortel": The Ottawa Citizen, Saturday, January 12, 2013.

- "Closing The Books: The Nortel Drama": The Ottawa Citizen, Saturday, January 14, 2012.

- "Nortel bosses rigged books for bonuses, court hears (Janet Mcfarland)": The Globe and Mail, Tuesday, January 14, 2012.

- "In search of one material lie (James Bagnall)": The Ottawa Citizen, Saturday, January 14, 2012.

- "Crown alleges 'conspirational 'accounting "(James Bagnall): The Ottawa Citizen, Wednesday, January 18, 2012. :

- "Nortel execs shifted funds to achieve results: Crown "(Janet Mcfarland): The Globe and Mail, Wednesday , January 18, 2012.

- "Window into corporate machine (James Bagnall)": The Ottawa Citizen, Thursday, January 19, 2012.

- "Top three executives had no motive nor means for fraud, defence says (James Bagnall)": The Ottawa Citizen, Friday, January 20, 2012.

- "No reason to release Nortel reserves, court hears"(Janet Mcfarland)": The Globe and Mail, saturday , January 21, 2012.

- Robinson, Linda A. 2002. "Nortel Networks Corporation*:Ethical Missteps", Center for accounting Ethics, School of Accountancy, University of Waterloo.

* This case has been developed from publicly available information solely for discussion purposes and does